

Co nám vzkazuje mukl ŠČ-854

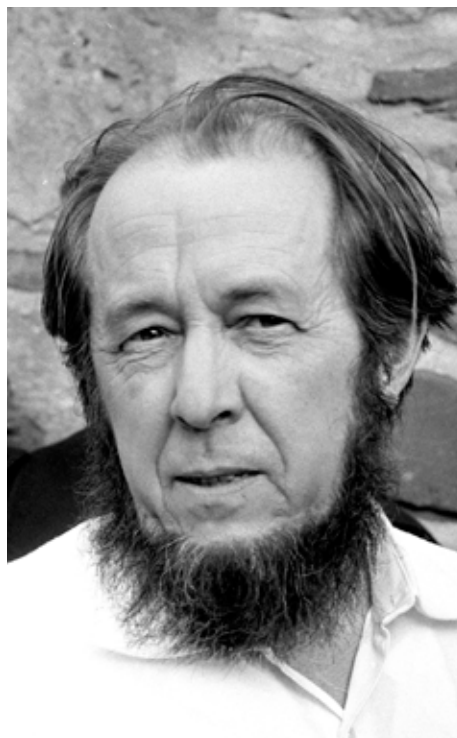
11. prosince uplyne sto let od chvíle, kdy se v Kislvodsku narodil Alexandr Isajevič Solženicyn, ruský spisovatel, disident a publicista.

Po střední škole začal studovat na dvou fakultách rostovské univerzity (fyzikálně matematické a filozofické), po začátku druhé světové války se však dobrovolně přihlásil do armády a bojoval na frontě jako důstojník dělostřelectva. Přestože byl dvakrát vyznamenán za statečnost, pár kritických slov vůči postupům J. V. Stalina v dopise, který napsal svému příteli, způsobilo, že byl zatčen a odeslán do prvního z trestných táborů, v nichž pak strávil celkem osm let. Propuštěn byl v roce 1953, ale až do roku 1956 byl ve vyhnanství v Kazachstánu. Po rehabilitaci v roce 1957 se vrátil do středního Ruska a pracoval jako učitel. Hrůzyplné zážitky z vězeňského života v táboře a celého mechanismu totalitních represí zpracoval literárně. V roce 1959 dokončil novelu s původním názvem ŠČ-854 (Jeden den jednoho mukla). Když se jí v listopadu 1962 nejprogresivnější sovětský literární časopis Novyj Mir odvážil pod názvem Jeden den Ivana Děnisoviče publikovat, vzbudila všeobecné zděšení: u slušných lidí proto, jak realisticky popsala jeden obyčejný den v gulagu na Sibiři v 50. letech 20. století a na životním příběhu vězně Ivana Děnisoviče Šuchova, jenž měl táborové číslo ŠČ-854, vylíčila životní podmínky v sovětských trestaneckých táborech, zimu, nedostatek jídla, opakované trestání z malicherných příčin a těžkou fyzickou práci vězňů. V komunistických strukturách ze stejných příčin, ale hlavně proto, že se nějaký mukl odvážil otevřít tabuizované téma a kriticky se vyjadřovat na adresu totalitní moci. A to ještě byla novela pro první ruské vydání upravena a zjemněna, přesná autorská verze vyšla poprvé ve Francii až v roce 1973.

Autor, jenž se i ve svých dalších dílech věnoval podobným tématům, byl v roce 1968 vyloučen ze Svazu spisovatelů. Roku 1970 byl Andrejem Dmitrijevičem Sacharovem navržen na Nobelovu cenu za literaturu. Ta mu byla udělena, ale Solženicyn si pro ni do Stockholmu nejel, z oprávněné obavy, že by ho sovětské úřady nepustily zpět do země. Poté, co na Západě vyšlo jeho nejslavnější dílo Souostroví Gulag, byl však v roce 1974 stejně zbaven občanství a násilně ze země vypovězen. Odjel nejprve do západního Německa, později se usadil v USA. V roce 1983 obdržel Templetonovu cenu. V řeči, kterou Solženicyn pronesl v Londýně 10. 5. 1983 při jejím převzetí, jsou mnohá stále aktuálnější mementa. Níže z ní citujeme pár odstavců.

Vzpomínám, jak jsem ještě jako malý chlapec před půl stoletím slyšel starší lidi vysvětlovat všechny ty hrůzy, které tehdy zachvátily Rusko. „To všechno se stalo proto, že lidé zapomněli na Boha.“

Od těch dob se bezmála padesát let zabývám dějinami naší revoluce. Přečetl jsem stovky knih, shromáždil stovky osobních svědectví včetně osmisvazkového

vlastního, jen abych odklidil něco z těch sutin, které tu zanechalo ono kataklyzma. Kdybych však dnes byl vyžván, abych co nejstručněji vyjádřil hlavní příčiny této ničivé revoluce, již padlo z mého lidu za obět na šedesát milionů lidí, nedovedl bych to vystihnout lépe, a proto bych opakoval toto: „To všechno se stalo proto, že lidé zapomněli na Boha.“

Determinujícím činitelem všech velkých zločinů 20. století je úpadek lidského vědomí zbaveného transcendentní dimenze. Prvním z nich byla první světová válka. I mnohemu dnešnímu neduhu předcházejí cesty, které lze zpětně vysledovat až k ní. Vzpomínka na tuto válku se už asi vytrátila, byla to však válka, kdy Evropa, kypící bohatstvím a hojností, podlomila v sebeničivé křeči svou vlastní moc na celá staletí, ne-li navždy. Jediným možným vysvětlením této války je zatmění mysli evropských vůdčích duchů, způsobené ztrátou vědomí Nejvyšší moci. Jen bezbožná zášť mohla přimět okázale křesťanský svět k užití bojových plynů, zbraní vymykajících se evidentně mezím lidskosti.

Podobný defekt vědomí, pozbyvího veškerého božského rozměru, se projevil po druhé světové válce, kdy Západ podlehl ďábelskému pokušení „nukleárního deštníku“. To je, jako kdyby se řeklo: „Odložme všechny starosti, zprostíme mládež jejích povinností a závazků, vykašleme se na vlastní obranu (neřku-li na obranu druhých), zacpeme si uši, ať neslyšíme sténání z Východu, a žijme místo toho honbou za štěstím. Budeme-li ohroženi, ochrání nás jaderné zbraně. Nebudeme-li, ať nám svět vleze na záda!“

Původcem žalostného stavu, v němž se dnes Západ ocitá, je osudný omyl: víra, že tím nejdůležitějším jsou jaderné zbraně, zatímco ve skutečnosti je obrana záležitostí statečných srdcí a pevných charakterů.

Pouze ztráta oné vyšší intuice, která pochází od Boha, umožnila, aby Západ po první světové válce přijal s klidem prodloužovanou agónií Ruska, když bylo hordami kanibalů rváno na kusy; nebo podobné rozbití Východní Evropy po druhé světové válce. Západ nepostřehl, že to byl ve skutečnosti začátek zdlouhavého procesu, který znamená pohromu pro celý svět; dokonce tomuto procesu dalekosáhle napomáhal. Jen jedinkrát v tomto století se vzchopil, a to v boji proti Hitlerovi. Ale ovoce tohoto vítězství je už dávno promarněno. Tváří v tvář kanibalismu objevil náš bezbožný věk dokonalé anestetikum – obchodování! Takové jsou žalostné výšiny současné moudrosti.

Dnešní svět dosáhl stavu, nad nímž by minulost zvolala: „Toto je apokalypsa!“ Přesto jsme v takovém světě vyrostli, zvykli si na něj, a dokonce se v něm cítíme doma.

Erozí, postupující neznatelně v průběhu desítek let, přestal být smysl života na Západě něčím víc než honbou za „štěstím“. Tento cíl je dokonce slavnostně garantován ústavními zákony. Pojmy dobra a zla jsou přitom už po několik století vysmívány. A z běžného užívání jsou vykázány. Nahradilo je politické nebo třídní pojetí efemérních hodnot. Dovolávat se věčných pravd nebo poukázovat na to, že zlo zdomácní nejprve v jednotlivých lidských srdcích a teprve pak se usadí v politickém životě, to už dnes vyvolává rozpaky.

Nenávist, ať už je její důvod masový, třídní, ideologický nebo jakýkoliv jiný dnes otravuje mnoho duší. Ateističtí učitelé Západu vychovávají mladé pokolení v duchu nenávisti k vlastní společnosti.

Toto rozněcování nenávisti se dnes stává charakteristickým rysem svobodného světa. Je to vskutku paradoxní: čím širší jsou osobní svobody, čím vyšší úroveň blahobytu nebo dokonce nadbytku, tím zavilejší je tato slepá nenávist.

Možná, že v dohledu kataklyzmat celosvětového dosahu se zdá zpozdilým a pošetilým připomínat, že prvotní klíč od našeho bytí a nebytí spočívá v srdci každého jednotlivého člověka, v tom, zdali dá přednost konkrétnímu dobru nebo zlu. Přesto je to pravda platná i dnes.

Do Ruska se Alexandr Isajevič Solženicyn vrátil v roce 1994. Roku 1997 byl zvolen řádným členem Ruské akademie věd. Zemřel 3. srpna 2008 v Moskvě na srdeční infarkt. ●

PŘIPRAVIL: Ota Štajf
(s využitím Wikipedie)